

Một số vấn đề bạo hành trẻ em trong nhà trường và gia đình hiện nay

ThS. Nguyễn Thị Mỹ Linh

Trẻ em là tương lai, là niềm hy vọng của đất nước, là thế hệ kế thừa và xây dựng đất nước giàu mạnh ngày mai; là niềm tự hào của mỗi bậc cha mẹ mỗi khi con cái chăm ngoan, học giỏi và thành đạt. “Con ngoan, trò giỏi” là mục tiêu mà người lớn đặt ra cho việc giáo dục trẻ, nhưng điều đó sẽ không có vấn đề nếu như người lớn quan tâm đến sự phát triển đa chiều nhân cách của trẻ chứ không hoàn toàn đặt trọng tâm vào khả năng học lực. Những kỳ vọng của người lớn đặt ra ở trẻ quá lớn từ đó trở thành áp lực cho trẻ; trẻ học không tốt, không ngoan làm cho người lớn bực bội, thất vọng và để giải tỏa ức chế của bản thân vì bất lực trước con cái/học sinh người lớn đành sử dụng bạo hành đối với trẻ; hàng ngày, hàng giờ vẫn xảy ra vấn nạn bạo hành đối với trẻ em, xâm hại trực tiếp đến sức khỏe, tinh thần của các em khiến cho các em luôn ở trong hoàn cảnh hoang mang, lo sợ và người lớn đôi khi không nghĩ rằng mình đã đánh mất tuổi thơ của các em bằng các trận đòn thối mạng, bằng những lời nhục mạ, tước đoạt cả những ước mơ trong sáng của các em, biến các em thành những trẻ em bất hạnh luôn sống trong tâm trạng lo sợ và đối phó, cảm xúc trở nên chai sạn và bất chấp hay nhu nhược trong cuộc sống, khiến cho các em khó thích nghi với xã hội khi trưởng thành.

Tại hội nghị quốc gia về phòng chống xâm hại trẻ em do Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội phối hợp với Quỹ Nhi đồng Liên hiệp quốc (UNICEF) và Tổ chức Plan tổ chức ngày 22/8/2008, theo báo cáo của Cục Bảo vệ chăm sóc trẻ em (BVCSTE) thuộc Bộ Lao động – Thương binh và Xã hội: từ năm 2005 – 2007, số vụ xâm hại, bạo lực đối với trẻ em trong gia đình tăng gấp ba lần so với trước đó; 58,3% trẻ được khảo sát một cách ngẫu nhiên tại một số tỉnh, thành cho biết các em thường xuyên bị người lớn quát mắng, sỉ nhục, tát vào tai, phát vào mông,... khi các em mắc lỗi. Hội nghị cũng phân tích rõ: “Với quan niệm “thương cho roi, cho vọt” và tư tưởng phong kiến cho rằng con cái thuộc sở hữu của riêng mình là một trong những nguyên nhân chính dẫn đến hành vi cha mẹ bạo hành con cái,... và việc sử dụng các hình phạt, biện pháp giáo dục nghiêm khắc mang tính bạo lực, cả về thể xác lẫn tinh thần trong các gia đình hiện nay là khá phổ biến... Nhiều cha mẹ đánh đập con cái mà không biết hành vi của họ là hành vi xâm hại sức khỏe tâm thần trẻ em”(1).

Trong phạm vi bài tham luận này, chúng tôi trình bày giới hạn nạn bạo hành trong trường học, trong gia đình mà nạn nhân là những trẻ em trong độ tuổi đến trường. Các hình thức bạo hành cha mẹ và thầy cô giáo thường cư xử với các em liên quan nhiều đến việc học hành và thành tích học tập, trong đó làm nảy sinh các vấn đề từ phía gia đình và nhà trường cụ thể sau:

* Về phía gia đình:

- Xuất phát từ tâm lý kỳ vọng quá cao ở trẻ để mong trẻ sau này học giỏi thành tài dẫn đến việc cha mẹ thường xuyên thúc ép con học; đứm trẻ bị đôn đốc, thúc giục, răn đe, năn nỉ... bằng nhiều cách từ biện pháp nhẹ cho đến biện pháp nặng làm cho trẻ thiếu tính tự giác học tập, không có động cơ tích cực và hứng thú say mê với việc học; trẻ chỉ cảm thấy việc học là vì cha mẹ bắt buộc nên khi không có mặt cha mẹ thì trẻ xao nhãng việc học. Thay vì hướng dẫn và rèn luyện cho trẻ tự học, đứm trẻ vào nề nếp thì cha mẹ lại căng thẳng, bắt lực sử dụng những lời chì chiết, nhiếc mắng và cả sử dụng vũ lực để ép trẻ phải học và học.

- Cha mẹ chưa hiểu hết các năng lực ở bản thân trẻ và chưa có biện pháp để phát triển những thiên hướng ở trẻ cũng như khắc phục những sở đoản ở trẻ. Luôn nhìn thấy ở trẻ là những thiếu sót, lỗi lầm ứng xử với trẻ thiếu tôn trọng trẻ, luôn chê bai, quở mắng, trách phạt làm tổn thương tình cảm ở trẻ, từ đó trẻ luôn sống trong mặc cảm, tự ti và bất chấp.

- Cha mẹ chỉ chú trọng đến việc đáp ứng nhu cầu vật chất của trẻ nhưng thiếu sự quan tâm về mặt tinh thần của trẻ như tâm sự, trao đổi với con về những việc liên quan trong học tập, động viên giúp đỡ con trong những lúc trẻ gặp khó khăn... Đứm trẻ luôn cảm thấy cô đơn, thiếu thốn tình cảm; người lớn cho rằng trẻ không chịu học không tương xứng với sự lo lắng của

cha mẹ khi cung phụng vật chất vô điều kiện với trẻ, là phụ lòng cha mẹ từ đó ra sức xúc phạm và bạo hành trẻ với những lời nói “chối tai”, với sự so sánh trẻ chẳng ra gì, với những trận đòn roi cho hả giận. Nhiều cha mẹ bị thầy cô “khiển trách” các “tội” của con cho rằng con làm mất mặt cha mẹ, cảm thấy xấu hổ, nhục nhã và trút hết các cơn bực dọc lên đầu trẻ...

- Sự phiến diện trong giáo dục, đặt nặng vấn đề giáo dục trí lực coi nhẹ việc giáo dục về hành vi phẩm chất nhân cách của trẻ. Vì vậy, việc cha mẹ cư xử bạo hành với trẻ cũng đồng nghĩa với việc xem nhẹ cảm xúc, tình cảm của trẻ.

- Trẻ sống trong môi trường gia đình không tốt, tâm tính của trẻ cũng thất thường dễ ương ngạnh và nổi nóng, bộp chộp, thiếu suy nghĩ,... khi đến trường trẻ đem theo những hành vi xấu đến lớp, không tuân thủ kỷ luật trường, thiếu tôn kính thầy cô giáo... từ đó có thái độ bướng bỉnh, buông thả trong học tập nên ảnh hưởng đến năng lực học hành trong lớp. Trẻ có nguy cơ bị đối xử tệ, bị cô lập và trở thành trẻ cá biệt trong lớp. Sự kỳ thị, bạo hành thường là cách ứng phó của giáo viên dành cho trẻ.

* Về phía nhà trường: Các hiện tượng bạo hành thường liên quan đến các học sinh học dở, hiếu động, không tuân thủ nề nếp, kỷ luật. Trong khi đó nguyên nhân nào đưa đến việc trẻ chán học, học hành sa sút nhiều khi thầy cô không quan tâm và cũng không tìm hiểu. Hiện nay, việc học sinh chán học, sợ học, ghét học... xuất phát từ những nguyên nhân sau:

- Áp lực học tập quá nặng làm cho trẻ mệt mỏi và chán ngán việc học; Sự đối xử không công bằng của thầy cô đối với học sinh làm cho mối quan hệ thầy trò trở nên không tốt, từ đó dẫn đến trẻ chán học, học hành sa sút.

- Trò mất lòng tin vào thầy cô giáo từ đó trẻ không thích thầy cô, sợ đi học, ghét đi học thậm chí có thái độ chống đối.

- Đánh giá chất lượng dạy học của giáo viên căn cứ trên điểm số hoặc thành tích học tập của học sinh, từ đó gây nên áp lực cho giáo viên buộc giáo viên phải răn đe, thúc ép học sinh và thậm chí có thái độ bạo hành với trẻ.

- Hiện nay để duy trì trật tự kỷ luật trong trường học, nhà trường có đội ngũ giáo viên quản nhiệm làm nhiệm vụ giám sát học sinh trong suốt thời gian trẻ học tại trường và cả thời gian trẻ nội trú sống trong khu ký túc xá. Đây là lực lượng giáo viên chịu trách nhiệm về việc duy trì nề nếp kỷ luật của học sinh, quản thúc chặt chẽ học sinh từ tác phong, nề nếp, thói quen sinh hoạt đến ứng xử giao tiếp, trong một số trường hợp đặc biệt giáo viên chủ nhiệm hoặc giáo viên bộ môn “bó tay” đối với học sinh các thầy cô sẽ chuyển “đối tượng đặc biệt” này để giao cho giáo viên quản nhiệm xử lý. Để gò các em vào khuôn mẫu các thầy cô thường dùng biện pháp cứng rắn “không đánh không thành người”; sử dụng roi vọt là biện pháp hữu hiệu nhất hơn là giảng đạo lý vì có giảng chúng cũng không nghe và hơn nữa thầy cô cũng không đủ thời gian để chờ đợi trẻ hiểu và tiếp thu thực hiện theo sự giáo huấn của thầy cô.

Như vậy, giáo dục, dạy học trong nhà trường còn mang tính chung chung phổ quát; trong ứng xử với học sinh, giáo viên chưa chú trọng đi sâu vào từng đặc điểm cá nhân, hoàn cảnh, điều kiện mang tính riêng biệt đặc thù ở từng học sinh, bỏ qua yếu tố cá tính của học sinh. Việc thầy cô sử dụng bạo lực chỉ vì mục đích cho việc dạy học và quản lý học sinh sao cho thuận lợi chớ không phải vì muốn các em tiến bộ, các em nhận ra lỗi lầm của mình để sửa chữa và thay đổi. Việc bạo hành học sinh có cả từ hai phía gia đình và nhà trường từ mức độ nhẹ mắng nhiếc, chì chiết, “gắn nhãn” cho trẻ như “lì, ngu si, con bò...”, néo tai, khê tay cho đến đánh đập và xúc phạm nặng nề làm tổn thương lòng tự trọng của trẻ. Đối với trẻ em càng nhỏ nếu bị bạo hành quá sớm trẻ sẽ sợ đi học, sợ thầy cô giáo, từ đó dẫn đến tâm lý bị rối nhiễu, còn trẻ lớn thì tự chống chế phòng vệ bằng nhiều cách ranh mãnh để cố thoát khỏi sự bạo hành như bỏ nhà, bỏ học hoặc đồ lì, hung hăng, ngang ngược để người lớn phải “sợ” lại chúng, có trường hợp học sinh lại bạo lực với thầy cô giáo.

Hiện nay, các mô hình trường nội trú để quản thúc học sinh vào nề nếp kỷ luật, trường thành lập đội ngũ giáo viên quản nhiệm để kiểm soát và quản lý các em. Nhìn nhận khách quan, mô hình trường nội trú thuận lợi cho việc rèn luyện tính tự lập của học sinh và phù hợp với điều kiện gia đình không có thời gian chăm sóc con cái nhưng con em họ vẫn có môi trường an toàn cho việc rèn luyện, thi đua học tập, thế nhưng phía sau cổng trường nội trú có biết bao những vấn đề không tốt cho sự phát triển tâm lý, cảm xúc của trẻ, trẻ bị rèn vào trong kỷ luật của nhà trường như một trại lính, để rồi có những em khi rời khỏi trường vẫn còn ám ảnh về những năm tháng học trò của mình, “ấn tượng khó phai” là những bữa cơm chan nước mắt, nhớ nhà + đòn roi của giáo viên quản nhiệm,... để rồi các em tự ví mình như những chú gà công nghiệp và trong mong ước của mình “gà công nghiệp thì cũng cần tình thương và sự chia sẻ”, trong khi đó trường nội trú như “một nhà giam tâm hồn”; mặc dù những luật lệ, quy định đặt ra là để cho các em rèn luyện nhưng chúng ta cũng nên quan tâm đến đời sống tinh thần của các em vì nếu tinh thần các em không vững vàng và thoải mái thì đừng trách tại sao ngày càng xuất hiện nhiều học sinh cá biệt muốn chứng tỏ mình bằng những điều điên rồ... các em thiếu thốn tình cảm gia đình, xin các thầy cô đừng bào mòn thêm tình cảm các em mà hãy bù đắp vào đó bằng sự thương yêu, quan tâm, chia sẻ... đó mới là cách giáo dục đúng đắn[1].

Bạo hành dù là hình thức nào chẳng nữa vẫn để lại trong tâm trí trẻ những vết thương lòng khó quên, từ đó làm tổn thương tình cảm của trẻ. Giáo dục trẻ em là chúng ta hướng đến một phương pháp giáo dục mang tính nhân văn, chứ không mang tính bạo lực nên mỗi một người cha, người mẹ, thầy cô giáo, mỗi người dân khi giáo dục hay cư xử với trẻ em phải có tính kiên nhẫn, ứng xử có văn hóa và luôn tôn trọng, yêu thương các em. Chỉ khi chúng ta đối xử với trẻ em bằng tấm lòng thì chúng ta sẽ nhận lại từ các em sự ngoan ngoãn, lễ độ, hiếu thảo và cả tấm lòng kính yêu của các em.

Thông qua hội thảo, chúng ta cần tuyên truyền cho mọi đối tượng trong xã hội về vấn nạn bạo hành đối với trẻ em và kêu gọi mọi người phòng và chống nạn bạo hành đối với trẻ em. Phía nhà trường cần tăng cường hoạt động của phòng tư vấn học đường, có giáo viên phụ trách tâm lý để can thiệp kịp thời những các trường hợp trẻ chưa ngoan, trẻ học yếu tiếp xúc các em cùng hỗ trợ với giáo viên và phụ huynh trong việc giáo dục trẻ. Nhà trường cũng cần phát động các phong trào tìm hiểu và trao đổi về sử dụng biện pháp giáo dục tích cực thay thế cho nạn bạo hành trẻ em, tuyên truyền cho người lớn, phụ huynh học sinh các chương trình giáo dục con cái trong từng tình huống, từng trường hợp cụ thể và cách xử lý của cha mẹ đối với những trường hợp khó khăn trong việc giáo dục trẻ theo các biện pháp tác động mang tính sư phạm, không sử dụng các hình thức bạo hành để trấn áp các em.

Xã hội không thể phát triển bền vững nếu một thế hệ trẻ em bị đối xử một cách tồi tệ bởi cha mẹ, người thân và những thành viên khác trong xã hội. Người lớn cần phải trang bị kiến thức để biết chăm sóc và giáo dục trẻ em một cách khoa học dựa trên sự hiểu biết về tâm sinh lý ở từng lứa tuổi của trẻ em để có biện pháp giáo dục phù hợp. Kêu gọi ở các em sự hiểu biết và tự giác thực hiện các quyền và nghĩa vụ của trẻ em trên cơ sở tôn trọng và khuyến khích các em tự nguyện học tập, giúp đỡ cha mẹ, gia đình bằng những việc làm vừa với lứa tuổi và sức khỏe của các em. Đối với các trẻ em chưa ngoan, ngộ nghịch gia đình cần phối hợp với nhà trường, địa phương và các đoàn thể tổ chức cho các em tham gia vào các phong trào mang tính tập thể, để khuyến khích các em hòa đồng với mọi người; tham gia các hoạt động xã hội để nâng cao sự hiểu biết của các em về cộng đồng và sự chia sẻ với những người bất hạnh hơn để các em sống chan hòa và có sự nhận thức chín chắn hơn về bản thân, có cơ hội uốn nắn và sửa chữa những sai lầm của bản thân trên cơ sở tự ý thức và biết tự hoàn thiện bản thân mình thông qua sự chia sẻ với những người xung quanh.

Để vấn nạn bạo hành trẻ em không còn nữa, chúng ta phải tuyên truyền, vận động mọi người trong xã hội kiên quyết “KHÔNG sử dụng bạo hành với trẻ em” và triệt để thay đổi phương pháp giáo dục “thương cho roi, cho vọt”; áp dụng biện pháp chế tài nặng đối với hành vi bạo hành với trẻ em, tạo được một thói quen ứng xử lành mạnh trong xã hội thông qua việc yêu

thương, chăm sóc chu đáo trẻ em để tạo điều kiện để các em phát triển thành những công dân ưu tú của xã hội.

Sự phát triển nhân cách của trẻ là thành quả của giáo dục, dạy dỗ, rèn luyện, uốn nắn... trẻ từ nhiều phía, trong đó vai trò của cha mẹ và thầy cô giáo rất quan trọng. Chúng tôi rất tâm đắc với phương châm giáo dục trẻ đã được một trường phổ thông nêu lên như một khẩu hiệu để giáo viên và người lớn quan tâm đến thành quả giáo dục trẻ.

EM LÀ TÁM GƯƠNG CHIẾU

Nếu sống *chỉ trích*

Em biết cách *chê bai*

Nếu sống với *hận thù*

Em biết cách *gây gổ*

Nếu sống với *bao dung*

Em học *lòng kiên nhẫn*

Nếu sống trong *khích lệ*

Em có *lòng tự tin*

Nếu sống trong *ca ngợi*

Em biết cách *tặng khen*

Nếu sống trong *công bằng*

Em có *lòng độ lượng*

Nếu sống trong *bình an*

Em học *lòng tin cậy*

Nếu sống trong *tình thương*

Em biết *yêu chính mình*

Nếu trẻ em lớn lên với *sự đón nhận* và *tình yêu thương*

Các em sẽ tìm thấy: **tình yêu thương trong đời***.

---

(1) Báo Phụ nữ TP.HCM chủ nhật, số 45, ngày 23/11/2008

[1] Phía sau công trường nội trú – Loạt bài báo Tuổi trẻ Online 4/2009.

* Bài thơ này được Ban giám hiệu trường Tiểu học Phùng Hưng, Q11 in thành bảng hiệu treo ở sân trường.